

21-23.11.2019
MUHBA PLAÇA DEL REI

BARCINO-TARRACO-ROMA

PODER I PRESTIGI EN MARBRE

ICAC⁹
Institut Català
d'Arqueologia Clàssica

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

MUHBA
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA

Ajuntament de
Barcelona

BARCINO-TARRACO-ROMA

PODER I PRESTIGI EN MARBRE

L'omnipresència de marbres i altres roques ornamentals (*marmora*) a les ciutats antigues, tant als municipis i colònies de l'Imperi —com *Barcino*— com a les grans metròpolis provincials —com *Tarraco*—, revela de manera contundent com el poder de *Roma*, la gran capital, es projecta en totes les manifestacions, polítiques, econòmiques i socials.

D'altra banda, les estratègies i capacitats tècniques dels antics romans mostren l'altíssim grau d'adaptabilitat i potència logística per explotar les pedreres, distribuir el material a través de grans rutes comercials i transformar-lo al servei de la imatge de l'Imperi: un missatge de poder i prestigi que roman eternament vinculat al marbre. En aquesta reunió volem posar l'èmfasi en el valor d'aquests materials com a símbols d'estatus, presents en la decoració arquitectònica, l'escultura i l'epigrafia monumental, entre d'altres.

Barcino-Tarraco-Roma és el resultat de la confluència dels projectes de recerca «*Officinae lapidariae tarraconenses*. Canteras, talleres y producciones artísticas en piedra de la *Provincia Tarraconensis*» (HAR2015-65319-P, MINECO/FEDER, UE) i «El mensaje del mármol: prestigio, simbolismo y materiales locales en las provincias occidentales del Imperio romano entre las épocas antigua y altomedieval a través del caso de Hispania» (PGC2018-099851-A-I00, MINECO/FEDER, UE), que apleguen especialistes de diferents àmbits acadèmics i diverses disciplines científiques d'àmbit català, peninsular i internacional.

Coordinació científica: Diana Gorostidi Pi (Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Universitat Rovira i Virgili) i Anna Gutiérrez Garcia-M. (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)

BARCINO-TARRACO-ROMA

PODER Y PRESTIGIO EN MÁRMOL

La omnipresencia de mármoles y otras rocas ornamentales (*marmora*) en las ciudades antiguas, tanto en los municipios y colonias del Imperio —como *Barcino*— como en las grandes metròpolis provinciales —como *Tarraco*—, revela de manera contundente como el poder de *Roma*, la gran capital, se proyecta en todas sus manifestaciones, políticas, económicas y sociales.

Por otra parte, las estrategias y capacidades técnicas de los antiguos romanos muestran el altísimo grado de adaptabilidad y potencia logística para explotar las canteras, distribuir el material a través de grandes rutas comerciales y transformarlo al servicio de la imagen del Imperio: un mensaje de poder y prestigio que permanece eternamente vinculado al mármol.

El objetivo de esta reunión es destacar el valor de estos materiales como símbolos de estatus, presentes en la decoración arquitectónica, la escultura y la epigrafía monumental, entre otros.

Barcino-Tarraco-Roma es el resultado de la confluencia de los proyectos de investigación «*Officinae lapidariae tarraconenses*. Canteras, talleres y producciones artísticas en piedra de la *Provincia Tarraconensis*» (HAR2015-65319-P, MINECO / FEDER, UE) y «El mensaje del mármol: prestigio, simbolismo y materiales locales en las provincias occidentales del Imperio romano entre las épocas antigua y altomedieval a través del caso de Hispania» (PGC2018-099851-a-E00, MINECO / FEDER, UE), que reúnen especialistas de diferentes ámbitos académicos y diversas disciplinas científicas de ámbito catalán, peninsular e internacional.

Coordinación científica: Diana Gorostidi Pi (Instituto Catalán de Arqueología Clásica, Universitat Rovira i Virgili) y Anna Gutiérrez Garcia-M. (Instituto Catalán de Arqueología Clásica)

BARCINO-TARRACO-ROMA

POWER AND PRESTIGE IN MARBLE

The ubiquity of marbles and other ornamental rocks (*marmora*) in ancient cities, both in the municipalities and colonies of the Empire —such as *Barcino*— and in the large provincial cities —including *Tarraco*— powerfully illustrates how the power of *Roma*, the great capital, looms over all manifestations, whether political, economic or social.

Moreover, the strategies and technical skills of the ancient Romans are illustrated by the high degree of adaptability and logistical power employed to mine quarries, distribute the material along great trade routes and transform it to serve the image of the Empire: a message of power and prestige that is eternally linked to marble.

At this meeting, we will emphasise the value of these materials as status symbols that are found in architectural decoration, sculpture and monumental epigraphy, among other uses.

Barcino-Tarraco-Roma is the result of the confluence of two research projects: “*Officinae lapidariae tarraconenses*. Quarries, Workshops and Artistic Productions in Stone from the *Provincia Tarraconensis*” (HAR2015-65319-P, MINECO/ERDF, EU); and “The Message of Marble: Prestige, Symbolism and Local Materials in the Western Provinces of the Roman Empire Between Antiquity and Early Middle Ages Through the Case of Hispania” (PGC2018-099851-A-I00, MINECO/ERDF, EU). These projects bring together experts from different academic fields and scientific disciplines from Catalonia, the Iberian Peninsula and the international sphere in general.

Scientific coordination: Diana Gorostidi Pi (Catalan Institute of Classical Archaeology, Rovira i Virgili University) and Anna Gutiérrez Garcia-M. (Catalan Institute of Classical Archaeology)

Amb el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya

MUHBA PLAÇA DEL REI

Sala de Martí l'Humà

Entrada gratuïta
Es recomana reserva prèvia.

INFORMACIÓ
informaciomuhba@bcn.cat
Per a qualsevol altra informació:
93 256 21 22 (de dilluns a divendres feiners,
de 10 a 14 i de 16 a 19 h)

barcelona.cat/museuhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcncultura

Portada:
Placa dedicada pels sevirs augustals a la colònia de *Barcino* © Jordi Puig

MUHBA PLAÇA DEL REI

Sala de Martí l'Humà

Entrada gratuïta
Se recomienda reserva prèvia.

INFORMACIÓ
informaciomuhba@bcn.cat
Para cualquier otra información:
93 256 21 22 (de lunes a viernes laborables,
de 10 a 14 y de 16 a 19 h)

barcelona.cat/museuhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcncultura

Portada:
Placa dedicada por los sevirs augustales en la colonia de *Barcino* © Jordi Puig

MUHBA PLAÇA DEL REI

Sala de Martí l'Humà

Admission free
Advance reservation advised

INFORMATION
informaciomuhba@bcn.cat
For any other information:
93 256 21 22 (Monday to Friday, except holidays,
from 10 am to 2 pm and from 4 to 7 pm)

barcelona.cat/museuhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcncultura

Cover:
Plaque dedicated by the *seviri Augustales* to the colony of *Barcino* © Jordi Puig

REUNIÓN INTERNACIONAL EN HOMENAJE A ISABEL RODÀ DE LLANZA / REUNIÓN INTERNACIONAL EN HOMENAJE A ISABEL RODÀ DE LLANZA / INTERNATIONAL MEETING IN HOMAGE TO ISABEL RODÀ DE LLANZA

**DIJOURS 21 DE NOVEMBRE
JUEVES 21 DE NOVIEMBRE
THURSDAY, NOVEMBER 21**

16 h

BENVINGUDA / BIENVENIDA / WELCOME
Carles Vicente (Director de Memòria, Història i Patrimoni), Josep Bracons (MUHBA), Carme Miró (Servei d'Arqueologia), Josep M. Palet (ICAC), Gemma Puigvert (UAB), Diana Gorostidi, Anna Gutiérrez Garcia-M. (coords.)

**SESSIÓ I. CIUTATS DE MARBRE
SESIÓN I. CIUDADES DE MÁRMOL
SESSION I. CITIES OF MARBLE**

16.20 h

PONÈNCIA MARC / PONENCIA MARCO / KEYNOTE LECTURE

Making Rome a city of marble: reconsidering the organization of marble import, storage and distribution at Portus
Simon Keay (University of Southampton-British School at Rome)

17.10 h

Lapis redibivus, viejas piedras para nuevas formas. Spolia en Barcino

Julia Beltrán (Facultat Antoni Gaudí, Ateneu Universitari Sant Pacià)

17.30 h

Arqueologia de Gerunda i suburbium

Josep Maria Nolla (Universitat de Girona)

17.50 h

Pausa / Break

18.10 h

El mármol ausente de Lucus Augusti (Lugo). Primeros apuntes sobre el uso y consumo de un bien de prestigio

Silvia González Soutelo (MIAS-Universidad Autónoma de Madrid)

18.30 h

El foro colonial de Carthago Nova: novedades arqueológicas

José Miguel Noguera (Universidad de Murcia)

18.50 h

I patterns decorativi in marmo colorato nei pavimenti degli edifici di culto e privati a Roma

Marilda De Nuccio (Fondo Musica-Ambiente Italiano, Roma)

19.10 h

No solo mármol. Grabar y escribir en la piedra para construir, en algunos ejemplos de Asia Menor en época romana

Adalberto Ottati (Trinity College Dublin), Serena Vinci (Ausonius Institut CNRS-Université Bordeaux-Montaigne, LabEx Sciences archéologiques de Bordeaux)

19.30 h

Debat i final de sessió / Debate y final de sesión / Discussion and end of session

**DIVENDRES 22 DE NOVEMBRE
VIERNES 22 DE NOVIEMBRE
FRIDAY, NOVEMBER 22**

**SESSIÓ II. PARAULES I IMATGES:
EL MISSATGE ETERN DEL MARBRE
SESIÓN II. PALABRAS E IMÁGENES:
EL MENSAJE ETERNO DEL MÁRMOL
SESSION II. WORDS AND IMAGES:
THE ETERNAL MESSAGE OF MARBLE**

9.30 h

PONÈNCIA MARC / PONENCIA MARCO / KEYNOTE LECTURE

Il lapicida, questo sconosciuto

Antonio Sartori (Università degli Studi di Milano)

10.20 h

Troballes epigràfiques inèdites a la ciutat romana d'Empúries

Joaquim Tremoleda, Marta Santos, Pere Castanyer (Museu d'Arqueologia de Catalunya, Empúries)

10.40 h

De Dertosa a Caesar Augusta:

el viaje de la epigrafía honorífica

Francisco Beltrán (Universidad de Zaragoza), Diana Gorostidi (Universitat Rovira i Virgili-ICAC)

11 h

¿Exegi monumentum perenne?

Actualización del mensaje epigráfico sobre monumentos funerarios y votivos

Serena Zoia (Università degli Studi di Milano)

11.20 h

Pausa / Break

11.40 h

Dionysos en la mesa. Los hermas de pequeño formato del Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona

Antonio Peña (Universitat Autònoma de Barcelona)

12 h

Consideración de un conjunto de sarcófagos de Tarraco a través de las pátinas

Isabel Moreno (Museu d'Arqueologia de Catalunya), Montserrat Claveria (Universitat Autònoma de Barcelona)

12.20 h

Los ciclos escultóricos de Quinta das Longas y los talleres de Afrodiasias en Hispania

Trinidad Nogales (Museo Nacional de Arte Romano, Mérida)

12.40 h

L'emploi du marbre en Narbonnaise

Vassiliki Gaggadis-Robin (Centre Camille Jullian, Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, Aix-Marseille Université)

13 h

Pechos, amor y poder: retratos maritales de Roma al Renacimiento

Manuel Parada (ICAC-Universidad de Valladolid), Laura María Palacios (Universidad Complutense de Madrid)

13.20 h

Debat i final de la sessió / Debate y final de sesión / Discussion and end of session

**SESSIÓ III. MATÈRIA DE PODER
SESIÓN III. MATERIA DE PODER
SESSION III. THE MATERIAL OF POWER**

16 h

PONÈNCIA MARC / PONENCIA MARCO / KEYNOTE LECTURE

Marmi e proprietà delle cave in età tardorepublicana

Patrizio Pensabene (Università degli Studi di Roma-La Sapienza)

16.50 h

La pedra de Montjuïc, marcadors petrogràfics per identificar la pedra insígnia de Barcelona

Lluís Casas (Universitat Autònoma de Barcelona), David Parcerisa, Aureli Álvarez, Christian Prado, Kusi Colonna-Petri, Montserrat Pugès, Roberta Di Febo, Marta Moreno, Isabel Moreno

17.10 h

El Pirineo, una fuente principal de mármol en el occidente romano

Pilar Lapuente i J. Antonio Cuchí (Universidad de Zaragoza)

17.30 h

Broccatello... de Tortosa? Darreres novetats entorn de l'explotació del jaspi de La Cinta. Dels romans als segle XVIII

Anna Gutiérrez Garcia-M. (ICAC), Hilari Muñoz (IES Dertosa, Tortosa)

17.50 h

Pausa / Break

18.10 h

De Augusto a los Borbones: el uso del marmor de Espejón como imagen del poder

Virginia García-Entero (Universidad Nacional de Educación a Distancia)

18.30 h

El significado del color. A propósito de algunos marmora policromos originarios del sur de Hispania

Begoña Soler (Universidad de Murcia-ICAC)

18.50 h

De mil colores: el mármol policromo del valle del Guadalquivir

Oliva Rodríguez (Universidad de Sevilla)

19.10 h

Debat i final de la sessió / Debate y final de sesión / Discussion and end of session

19.30 h

Cloenda / Clausura / Closing remarks

**DISSABTE 23 DE NOVEMBRE
SÁBADO 23 DE NOVIEMBRE
SATURDAY, NOVEMBER 23**

**VISITA ALS FONS DEL MUHBA
VISITA A LOS FONDOS DEL MUHBA
VISIT TO MUHBA COLLECTIONS**

Places limitades, imprescindible inscripció prèvia / Plazas limitadas, imprescindible inscripción previa / Places limited, advance booking required

10 h

SORTIDA AMB AUTOBÚS / SALIDA EN AUTOBÚS / DEPARTURE BY COACH

Punt de trobada / Punto de encuentro / Meeting point: ronda Universitat, 11, Barcelona

10.35 h

VISITA GUIADA DE LES COL·LECCIONS ARQUEOLÒGIQUES DEL MUHBA-ZONA FRANCA /

VISITA GUIADA A LAS COLECCIONES ARQUEOLÓGICAS DEL MUHBA-ZONA FRANCA /

GUIDED TOUR OF THE MUHBA ARCHAEOLOGICAL COLLECTIONS-ZONA FRANCA

Daniel Alcubierre, Núria Miró, Emili Revilla (MUHBA)

Lliçó magistral / Lección magistral / Masterclass: Dra. Isabel Rodà de Llanza (UAB-ICAC)

12.30 h

Cloenda de la reunió / Clausura de la reunió / Closure of meeting

13 h

Tornada a Barcelona / Vuelta a Barcelona / Return to Barcelona